

III. PASTORÁLNE LISTY

Pastorálne listy sú spoločným názvom listov adresovaných dvom najbližším Pavlovým spolupracovníkom: Timotejovi (Prvý a Druhý list Timotejovi) a Títovi (List Títovi). Obsahujú rozličné pokyny pre život, organizáciu a správu cirkevných obcí a pre pastiersku činnosť ich predstavených. Sú dôležitou dokumentáciou o počiatkoch formulovaní článkov viery, o katechéze v prvotnej Cirkvi a o jej hierarchickom zriadení. Pre tieto osobitné historicko-teologické vlastnosti Pastorálnych listov viacerí protestantskí biblisti vidia v nich začiatky tzv. raného katolicizmu (*Frühkatholizismus*) a ‚buržoázneho kresťanstva‘, t. j. odklonu od charizmatického spôsobu kresťanského života a od eschatologickej orientácie, ktorými sa vyznačujú protopavlovské spisy a Pavlova teológia. Tieto závery sú však prehnané, lebo vo všetkých troch spomínaných listoch je zjavná historická a vieroučná kontinuita s pôvodnou prvokresťanskou a Pavlovou tradíciou. V Pastorálnych listoch ide teda skôr o prirodzený, Pavlom pripravovaný a Duchom Svätým vedený vývoj, ktorý bol potrebný na zachovanie zjavených právd.

1.
NÁZOV

Po formálnej, ako aj po obsahovej stránke je evidentné, že Pastorálne listy sa líšia od ostatných Pavlových listov. Preto medzi nimi tvoria osobitnú skupinu. Pozoruhodné sú tieto ich štylistické a literárne zvláštnosti:

2.
FORMÁLNE
A OBSAHOVÉ
ZVLÁŠTNOSTI
PASTORÁLNYCH
LISTOV

1. Veľký počet slov (305 z celkového počtu asi 900 slov použitých v Pastorálnych listoch) sa v iných Pavlových listoch vôbec nevykytuje a 175 slov sú novozákonné *hapax legómena*. V Pastorálnych listoch chýbajú viaceré Pavlove charakteristické výrazy (napr. sloboda, pojmová dvojica telo/duch, múdrosť, vzdávať vďaky a iné) a, naopak, sú v nich výrazy prevzaté zo židovsko-helenistickej sapienciálnej náuky, ľudovej filozofie a nábožnosti (porov. napr. dôstojnosť, nábožnosť, dobré alebo čisté svedomie, zdravé učenie).
2. Reč je pokojná, vyrovnaná (úplne chýbajú nedokončené frázy čiže anakolúty, časté v iných Pavlových listoch) a podobá sa skôr literárnej gréčtine ako hovorovej reči koiné.
3. Namiesto náukových výkladov, dôkazov a záverov sa v Pastorálnych listoch používajú zásadné tvrdenia, opakujú sa ustálené

vieroučné formuly a pastoračné ponaučenia a sú v nich aj výstrahy pred diskusiami a spormi s falošnými učiteľmi (porov. *1 Tim* 6, 20; *2 Tim* 2, 16 n. 24; *Tít* 1, 10. 13; 3, 9 – 11).

Z obsahovej stránky je teológia Pastorálnych listov značne odlišná od teológie veľkých Pavlových listov. Hlavné rozdiely sú tieto:

1. Viera, ktorá sa v Pavlových listoch predstavuje ako životné spojivo človeka s Kristom, sa v Pastorálnych listoch stáva náukou, úradným krédom a kritériom ortodoxie.
2. Kládie sa väčší dôraz na potrebu konať ‚dobré skutky‘ ako na život podľa Ducha.
3. Kresťanská morálka sa podobá vyrovnanému humanizmu, ktorého centrom je ‚nábožnosť‘ a bohumilý, počestný život.
4. Duch Svätý je pôvodca krstného znovuzrodenia, ale ešte viac je garantom tradovanej náuky viery (*depositum fidei*); nepredstavuje sa už ako darca chariziem (porov. *1 Kor* 12 – 14).
5. Láska je jednou z kresťanských čností (porov. *1 Tim* 2, 15; 4, 12) a nevyzdvihuje sa ako najväčšia čnosť, prevyšujúca všetky charizmy (porov. *1 Kor* 12, 31 – 13, 13).
6. Zdôrazňovanie, aby kresťania žili v očakávaní blízkeho druhého Pánovho príchodu (parúzia), ktoré je charakteristickou črtou Pavlových listov, ustupuje v Pastorálnych listoch do úzadia; kresťania a Cirkev sa majú prispôbiť podmienkam života na tomto svete, a to na dlhší čas.
7. S touto orientáciou života Cirkvi na svete súvisí aj zriadenie vonkajšej organizácie Cirkvi a jej predstavených: presbyterov – biskupov (porov. *1 Tim* 3, 1 – 7; *Tít* 1, 5 – 9). Charismatici a proroci sa už nespomínajú.

Pre tieto formálne a obsahové odlišnosti Pastorálnych listov mnohí biblisti popierajú, že ich autorom je apoštol Pavol a pripisujú ich neznámemu Pavlovmu učeníkovi alebo nasledovníkovi, ktorý ich vraj napísal pod Pavlovým menom po jeho smrti medzi rokmi 70 až 100 po Kr. v Efeze alebo Korinte. Zástancovia tejto mienky sa odvolávajú aj na to, že historická situácia, ako ju zachycujú Pastorálne listy, nedá sa uviesť do súladu so správami o Pavlovi v jeho posledných listoch a tým menej s údajmi v Skutkoch apoštolov. Podľa týchto biblistov bol Pavol po svojom väznení v Ríme (porov. *Sk* 28, 16 – 31) odsúdený na smrť.

Pastorálne listy uvádzajú o Pavlovi niektoré biografické a chronologické údaje, ktoré predpokladajú jeho vyslobodenie z rímskeho väzenia, ďalšiu apoštolskú činnosť a druhé uväznenie. Podľa Prvého listu Timotejovi (1, 3) nechal Pavol pred odchodom do Macedónska Timoteja na čele cirkvi v Efeze v nádeji, že sa tam bude môcť čoskoro vrátiť (porov. *1 Tim* 3, 14). Na základe údajov v Liste Títovi (1, 5) Pavol poveril Títa, aby zorganizoval cirkev, ktorú on sám založil na Kréte, a aby sa po príchode Artemasa a Tychika poponáhlal za ním do Nikopolu (porov. *Tít* 3, 12). Druhý list Timotejovi poskytuje ešte viac údajov: Pavol je v Ríme vo väzení (porov. 1, 6 – 8), ale v horších podmienkach, ako uvádzajú Skutky apoštolov (28, 30). Je v okovách ako nejaký zločinec (porov. 1, 16; 2, 9) a je ťažké navštíviť ho (porov. 1, 17). Je presvedčený o tom, že jeho životná dráha sa skončila (porov. 4, 6 n.). Žiada Timoteja, aby k nemu čo najskôr prišiel (porov. 4, 9). Pavol je sám: Démas ho opustil (porov. 4, 9); Krescent a Títus odišli (porov. 4, 10); iba Lukáš zostal pri ňom (porov. 4, 11). Keď sa pri procese prvý raz bránil, nik nebol pri ňom, všetci ho opustili (porov. 4, 16). Preto žiada Timoteja, aby k nemu prišiel ešte pred začiatkom zimy (porov. 4, 21).

Tieto údaje Pastorálnych listov potvrdzuje a dopĺňa Euzébius, podľa ktorého bol Pavol druhý raz väznený v Ríme a zomrel tam mučeníckou smrťou roku 67 (porov. *Historia Eccl.* 2. 25, 5), a Muratoriho kánon, ktorý spolu s Klementom Rímskym hovoria o Pavlovej ceste do Španielska (porov. *1 Clem* 5, 7).

Na základe týchto údajov rekonštruovali zástancovia Pavlovho autorstva Pastorálnych listov Pavlovu činnosť a jeho životné osudy od roku 63 do roku 67 takto: Po vyslobodení z rímskeho väzenia roku 63 išiel Pavol pravdepodobne do Španielska (porov. *Rim* 15, 23 – 28). Na spiatocnej ceste sa zastavil na Kréte, zanechal tam Títa (porov. *Tít* 1, 5) a odišiel s úmyslom prezimovať v Nikopole (porov. *Tít* 3, 12). V Efeze zveril tamojšiu cirkevnú obec Timotejovi (porov. *1 Tim* 1, 3) a pobral sa do Macedónska. Tu v rokoch 64 – 65 napísal Prvý list Timotejovi a List Títovi. Keď bol v Troade, nechal u Karpa plášť, knihy a najmä pergameny (porov. *2 Tim* 4, 13) a v Miléte musel nechať chorého Trofima (porov. *2 Tim* 4, 20). V Ázii bol Pavol pravdepodobne zatknutý (v Troade? alebo v Efeze?)

3.

PAVLOVO
AUTORSTVO
PASTORÁLNYCH
LISTOV

a prevezený do rímskeho väzenia, kde krátko pred svojou smrťou roku 67 napísal Druhý list Timotejovi.

Zástancovia Pavlovho autorstva Pastorálnych listov sa usilujú vysvetliť ich štylistické a obsahové zvláštnosti tým, že Apoštol použil pri písaní týchto listov sekretára, ktorý ich koncipoval na podklade Pavlovho náčrtu. Lexikálne svojráznosti podmienila aj nová tematika a použitý materiál (napr. normy, predpisy, citácie atď.); viaceré *hapax legómena* závisia od situačných okolností (napr. výrazy stará matka, žalúdok, plášť, pergameny atď.). Teologická náuka je úzko spojená s polemikou proti falošným učiteľom a kresťanská morálka je zásadne zameraná na prax, ktorá sa uskutočňuje dobrými skutkami. Teda podľa spomínaných zástancov nie sú v Pastorálnych listoch podstatné rozdiely vzhľadom na Pavlovo učenie v iných listoch, iba sa kladie dôraz na osobitné aspekty pavlinizmu, ako vyžadovali nové životné podmienky a potreby vtedajších cirkevných spoločenstiev.

4.
CIRKEVNÁ
ORGANIZÁCIA
A SNAHA
ZACHOVAŤ
ORTODOXIU
V PASTORÁL-
NYCH LISTOCH

Podľa mienky nekatolíckych biblistov cirkevná organizácia a snaha zachovať ortodoxiu apoštolského učenia v Pastorálnych listoch poukazujú na začiatky tzv. „raného katolicizmu“, čiže odklonu od kresťanstva prvotnej Cirkvi, ako je opísané v Pavlových listoch. Pokiaľ ide o cirkevné zriadenie naznačené v Pastorálnych listoch, jeho štruktúra predstavuje skôr vývoj, ktorý je na polceste medzi Pavlovými spoločenstvami (porov. *Sk* 20, 17. 28; *Flp* 1, 1) a hierarchickým zriadením, o ktorom svedčí Ignác Antiochijský vo svojich listoch na začiatku 2. storočia. Obraz cirkevnej organizácie naznačenej v Pastorálnych listoch možno stručne zhrnúť takto: Na čele jednotlivých cirkevných obcí sú presbyteri – biskupi. Obidva názvy označujú tie isté osoby. Keďže však názov ‚biskup‘ (gr. *epískopos*) sa vyskytuje vždy v jednotnom čísle, odborníci usudzujú, že ‚biskup‘ bol jeden zo zboru presbyterov, ktorému bola zverená vedúca funkcia v cirkevnej obci. Teda nebol to ešte biskup v dnešnom zmysle slova. Podľa Pastorálnych listov presbyteri majú trojakú úlohu: predsedáť zhromaždeniu (porov. *1 Tim* 5, 17), učiť (porov. *1 Tim* 3, 2; 5, 17; *Tít* 1, 11) a bojovať proti falošným náukám, aby sa zachovala čistota viery (porov. *1 Tim* 1, 3 – 7; 4, 1 – 7; *Tít* 1, 10 – 16; *2 Tim* 2, 14 – 3, 9). Vzor biskupa a vlastností, ktoré sa od neho vyžadovali, sa uvádzajú na dvoch paralelných miestach:

1 *Tim* 3, 1 – 7 a *Tít* 1, 6 – 9. Nad presbytermi sú, ako hlavní zodpovední vedúci, priami Pavlovi spolupracovníci Timotej a Títus. Sú vyslaní na určitý čas s plnou právomocou do cirkevných obcí, aby pokračovali v Apoštolovej práci. Ako učitelia majú vykladať náuku (porov. 1 *Tim* 6, 20; *Tít* 2, 1; 2 *Tim* 1, 13; 3, 14), ktorá im bola zverená, a rázne bojovať proti tým, čo šíria bludné učenie (porov. 1 *Tim* 1, 3; *Tít* 1, 10 – 13). Ako duchovní pastieri musia pripomínať veriacim ich stavovské povinnosti (porov. 1 *Tim* 5, 1 – 2; 2, 2 – 10), sú zodpovední za bohoslužbu (porov. 1 *Tim* 2, 8 – 10) a za výber a ustanovenie ‚starších‘ (porov. 1 *Tim* 3, 2 – 7; *Tít* 1, 5). Diakoni sú spolupracovníci miestnych cirkevných predstavených a musia mať viac-menej tie isté vlastnosti ako presbyteri (porov. 1 *Tim* 3, 8 – 13). Charakteristickou črtou Pastorálnych listov je, že veľkú časť ich obsahu tvoria smernice, ako treba zachovať ortodoxiu, čiže pravú vieru, proti falošným učiteľom, šíriacim náuky so židovskou a predgnostickou tendenciou. Židovský charakter ich učenia sa prejavuje v tom, že sa pokladajú za znalcov Zákona (porov. 1 *Tim* 1, 7) a vyžadujú rozlišovanie medzi čistými a nečistými pokrmami (porov. 1 *Tim* 4, 3); ich reči sa v Pastorálnych listoch označujú za ‚židovské bájky‘ (porov. *Tít* 1, 14) a Títovi sa odporúča, aby neveril tým, čo sú z obriezky (porov. *Tít* 1, 10 n.). Predgnostické tendencie falošných učiteľov spočívajú v dualistickom učení, že duch je dobrý a hmota zlá (preto zavrhujú manželstvo, porov. 1 *Tim* 4, 3), v prepíatome asketizme (porov. 1 *Tim* 4, 8 – 10) a v tvrdení, že zmŕtvychvstanie sa už uskutočnilo (porov. 2 *Tim* 2, 18); pritom sa vystatujú, že majú osobitné ‚poznanie‘ Boha (porov. *Tít* 1, 16). Z uvedených náznakov nemožno presnejšie definovať bludný smer týchto falošných učiteľov. Ide tu pravdepodobne o synkretické hnutie v židovsko-helenistickej diaspore, ktoré ohrozovalo kresťanské obce v rímskej provincii Ázii a ktorému bolo treba čeliť pravou vierou v podobe presne formulovaných právd.

Text Pastorálnych listov je dobre zachovaný. Nie sú v papyruse P⁴⁶ (Chester Beattyho papyruse), ale z toho nemožno uzavierať, že v ňom pôvodne neboli, lebo posledné listy papyrusu chýbajú. Veľké unciálové kódexy (Sinajský, Alexandrijský, Efremov codex rescriptus) ich uvádzajú v plnom znení. O ich kánonickosti niet pochybnosti: Irenej

5.

TEXT
A KÁNONICKOSŤ
PASTORÁLNYCH
LISTOV

a Klement Alexandrijský ich citujú ako inšpirované spisy a Muratoriho kánon ich výslovne uvádza medzi knihami Nového zákona.

6.
TEOLOGICKÉ
A DUCHOVNÉ
POSOLSTVO
PASTORÁLNYCH
LISTOV

Z teologického hľadiska sa v týchto troch listoch kladie hlavný dôraz na ortodoxiu, čiže pravovernosť kresťanskej náuky, označovanej typickými výrazmi ‚zdravé učenie‘ (porov. *1 Tim* 1, 10; *2 Tim* 4, 3; *Tít* 1, 9; 2, 1) ‚zdravé slová‘ (porov. *1 Tim* 6, 3; *2 Tim* 1, 13) a na nutnosť brániť ju pred bludným učením novotárov. Základom pravej viery je evanjelium Ježiša Krista. Jeho hlásateľom, apoštolom a autoritatívnym učiteľom je Pavol (porov. *2 Tim* 1, 11), ktorý ho tradoval svojim učeníkom, aby ho ako ‚poklad‘ zverovali spoľahlivým ľuďom (porov. *2 Tim* 2, 2; *1 Tim* 6, 20; *2 Tim* 1, 12 – 14), a to aj po jeho smrti (porov. *2 Tim* 4, 1 – 8).

Teológia Pastorálnych listov je zásadne zameraná na pastoračnú činnosť, a preto sa v nich venuje osobitná pozornosť kristológii, ekleziológii a kresťanskému životu, čo je podklad, záruka a cieľ pravej pastoračnej praxe.

a) Kristológia. V diele spásy, ktorého iniciátorom je Boh Otec, má hlavnú úlohu Ježiš Kristus (porov. *2 Tim* 1, 9 – 11). Takisto ako Boh Otec (porov. *1 Tim* 1, 1; 2, 3; 4, 10; *Tít* 1, 3; 2, 10; 3, 4), aj Ježiš Kristus je nazývaný ‚naším Spasiteľom‘ (porov. *Tít* 1, 4; 2, 13; 3, 6; *2 Tim* 1, 10) a ‚naším Pánom‘ (porov. *1 Tim* 1, 2. 12; 6, 3. 14; *2 Tim* 1, 2. 8). On je jediný prostredník medzi Bohom a ľuďmi (porov. *1 Tim* 2, 5 n.) vo všetkých etapách dejín spásy (porov. *1 Tim* 3, 16). Svoje poslanie Spasiteľa uskutočnil tým, že ‚vydal seba samého ako výkupné za všetkých‘ (porov. *1 Tim* 2, 6) a ‚vykúpil nás z každej neprávosti‘ (porov. *Tít* 2, 14). Ako opravdivý Spasiteľ sa prvý raz zjavil vo svojom vtelení; tým sa ukázala Božia milosť, dobrota a láska Boha k ľuďom (porov. *Tít* 2, 11; 3, 4). Druhý raz sa zjaví vo svojej sláve (porov. *Tít* 2, 13). V očakávaní tohto druhého Kristovho zjavenia má Timotej zachovávať prikázanie bez úhony (porov. *1 Tim* 6, 14), verne plniť službu evanjelistu (porov. *2 Tim* 4, 1 – 5) a všetci veriaci sa majú ‚zrieknuť bezbožnosti a svetských žiadostí a žiť v tomto veku triezvo, spravodlivo a nábožne‘ (porov. *Tít* 2, 12 n.). V ten deň Pán, spravodlivý sudca, dá veniec spravodlivosti všetkým, čo milujú jeho príchod (porov. *2 Tim* 4, 8).

b) *Ekleziológia*. Mimoriadna pozornosť venovaná v Pastorálnych listoch organizácii a správe cirkevných obcí má za cieľ povzbudiť predstavených, aby lepšie slúžili veriacim v Cirkvi, definovanej ako ‚Boží dom‘ (porov. *1 Tim 3, 15*) a ‚Boží ľud‘ (porov. *Tít 2, 14*). Pojem a výraz ‚dom‘ pripomína ducha rodiny, v akom majú predstavení vykonávať svoju službu v Cirkvi (porov. *1 Tim 3, 4. 5. 12; 5, 4*). Ich prvou povinnosťou je zabezpečovať a udržiavať poriadok a disciplínu v cirkevnom spoločenstve (porov. *1 Tim 5, 1 – 16; Tít 2, 1 – 10; 3, 1 – 2*), riadiť liturgickú modlitbu, bohoslužbu (porov. *1 Tim 2, 1 – 12*) a liturgiu slova (*1 Tim 4, 13*), ale nadovšetko byť príkladom pre veriacich (porov. *1 Tim 4, 12; Tít 2, 7 – 8*). Veľmi sa nástojí na bezúhonnosti duchovných pastierov (porov. *1 Tim 3, 2; Tít 1, 7*) a uvádzajú sa podrobné požiadavky na ich vlastnosti (porov. *1 Tim 3, 1 – 7. 8 – 13; 5, 17 – 22; Tít 1, 5 – 6. 7 – 9*), lebo im je zverené vychovávateľské poslanie v Cirkvi a svojím životom majú svedčiť o ortodoxii a ortopraxi svojho učiteľského úradu.

V Pastorálnych listoch je Cirkev definovaná ako ‚stĺp a opora pravdy‘ (porov. *1 Tim 3, 15*), lebo zachováva a chráni pravdu pred bludom. Táto pravda však zároveň zaväzuje Cirkev, aby vytrvalo stála na pevnom Božom základe (porov. *2 Tim 2, 19*). I keď sa tieto výroky vzťahujú predovšetkým na miestnu cirkev v Efeze, zverenú Timotejovi, viacerí biblisti ich aplikujú na všeobecnú Cirkev.

c) *Kresťanský život*. V Pastorálnych listoch sa veriacim predkladá ideál kresťanského života, ktorý je dôsledkom toho, že ‚poznali pravdu‘ (porov. *1 Tim 2, 4; 2 Tim 2, 25; 3, 7; Tít 1, 1; pozri aj 1 Tim 4, 3*). V tomto zmysle je významný text Listu Títovi (2, 11 – 14), v ktorom sa kresťanský život predstavuje ako výsledok Božej milosti, ‚ktorá nás vychováva, aby sme sa zriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a žili v tomto veku triezvo, spravodlivo a nábožne, a tak očakávali... príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista, ktorý vydal za nás seba samého...‘ (pozri aj *Tít 3, 4 – 7*). Svedectvom kresťanského života sú ‚dobré skutky‘: Ježiš Kristus nás vykúpil, aby sme boli horliví v dobrých skutkoch (porov. *Tít 2, 14*) a aby ‚tí, čo uverili Bohu, usilovali sa vynikať v dobrých skutkoch‘ (*Tít 3, 8; porov. aj Tít 3, 14*). Kresťanský život je životom zriekania (porov. *Tít 2, 12*), ale najmä životom ‚nábožnosti‘, ktorá

„je užitočná na všetko a má prislúbenie pre terajší aj budúci život“ (1 *Tim* 4, 7 n.; porov. aj 1 *Tim* 3, 16; 6, 3. 5. 6. 11; 2 *Tim* 3, 5; *Tít* 1, 1). Spolu s ňou sa vyžaduje „spravodlivosť, viera, láska, trpezlivosť, miernosť“ (porov. 1 *Tim* 6, 11; 2 *Tim* 2, 22) a iné čnosti potrebné najmä na plnenie stavovských povinností (porov. 1 *Tim*, 5, 1 – 6, 2; *Tít* 2, 1 – 3, 11). Pastorálne listy so zdravým realizmom, ale zároveň aj s kresťanským optimizmom zdôrazňujú, že kresťanský život má byť svedectvom viery pre tých, čo nie sú kresťanmi (porov. 1 *Tim* 3, 7), ale najmä pred Bohom a Ježišom Kristom (porov. 1 *Tim* 5, 21; 6, 13; 2 *Tim* 2, 15; 4, 1).

ÚVOD DO PRVÉHO LISTU TIMOTEJOVI

List je adresovaný Timotejovi, Pavlovmu vernému spolupracovníkovi a sprievodcovi na misijných cestách. Pochádzal z Lystry v Lykaónii. Jeho matka Eunika bola pôvodne Židovka, ale spolu so svojou matkou Loidou sa obrátila na kresťanstvo (porov. 2 *Tim* 1, 5); jeho otec bol pohan (porov. *Sk* 16, 1). Z výrazov „môj milovaný syn, verný v Pánovi“ (porov. 1 *Kor* 4, 17) a „pravý syn vo viere“ (1 *Tim* 1, 2) sa usudzuje, že Timoteja priviedol k viere sám Pavol. Timotej výborne poznal Zákon a Prorokov a tešil sa veľkej úcte medzi kresťanmi v Lystre a v Ikóniu (porov. *Sk* 16, 2). Proctvom (o ňom) a vkladáním rúk starších a Pavla (porov. 1 *Tim* 1, 18; 4, 14 s 2 *Tim* 1, 6) Timotej dostal osobitný úrad a poslanie v cirkevných spoločenstvách. Pavol si ho vyvolil za svojho spoločníka na misijných cestách. Aby mu uľahčil styky so židovským svetom, obrezal ho (porov. *Sk* 16, 3). Timotej sprevádzal Pavla do Galácie, Macedónska i Atén (porov. *Sk* 17, 14 n.) a neskôr prišiel za ním do Korintu (porov. *Sk* 18, 5 a 1 *Sol* 3, 6 s 1, 1). Na tretej misijnej ceste bol s ním v Efeze, odkiaľ ho Apoštol poslal najprv do Korintu (porov. 1 *Kor* 4, 17) a potom do Macedónska (porov. *Sk* 19, 22). Timotej bol jeden z tých, čo boli poverení zaniest zbierku pre chudobných v Jeruzaleme (porov. *Sk* 20, 4). Pavol mal k nemu bezhraničnú dôveru a zveroval mu dôležité úlohy v ťažkých a chúlостivých situáciách svojej apoštolskej činnosti (porov. 1 *Sol* 3, 2 – 6; 1 *Kor* 4, 17; 16, 10 n.; *Flp* 2, 19 – 24; *Rim* 16, 21). Preto nie div, že ho Pavol výslovne spomína ako spoluodosielateľa viacerých listov (1 a 2 *Sol*, 2 *Kor*, *Flp*, *Kol* a *Flm*). Neskôr mu zveril správu cirkevnej obce v Efeze. List Hebrejom spomína Timotejovo uväznenie a vyslobodenie (porov. 13, 23), no nevie sa, kde a kedy to bolo.

1.
ADRESÁT

Týmto prvým Pastorálnym listom sa Pavol obracia na Timoteja, ktorého poveril vedením kresťanskej cirkvi v Efeze, aby tam bránil pravú vieru pred bludným učením falošných učiteľov (porov. 1, 3), bdel nad poriadkom v miestnej cirkvi a rozvíjal jej organizáciu, a to aj napriek svojmu mladému veku (porov. 4, 12) a chatrnému zdraviu (porov. 5, 22). Okrem pastoračných úprav a smerníc je v liste niekoľko komplementárnych statí bohatých na teologické

2.
OKOLNOSTI
A CIEĽ LISTU

úvahy a motivácie. Používajú sa v nich fragmenty doxológií, formúl vyznania viery (porov. napr. 1, 12 - 17; 6, 13 - 16) a kristologických hymnov (porov. 3, 14 - 16).

3.

**ROZDELENIE
A OBSAH LISTU**

Pozdrav (1, 1 - 2).

I. Pastoračné pokyny Timotejovi (1, 3 - 4, 11):

1. Zásadné smernice (1, 3 - 20):
  - a. Výstraha pred falošnými učiteľmi v Efeze (1, 3 - 7)
  - b. Pravá úloha Zákona (1, 8 - 11)
  - c. Pavlovo povolanie - dôkaz Kristovho milosrdenstva (1, 12 - 17)
  - d. Timotejova úloha (1, 18 - 20).
2. Základné otázky cirkevného zriadenia (2, 1 - 3, 16):
  - a. Bohoslužba: liturgická modlitba, muži a ženy pri bohoslužbe (2, 1 - 15)
  - b. Biskupi a diakoni (3, 1 - 13)
  - c. Cirkev a tajomstvo ‚nábožnosti‘ (3, 14 - 16).
3. Výstraha pred asketickými požiadavkami falošných učiteľov (4, 1 - 11).

II. Timotejove pastoračné povinnosti (4, 12 - 6, 2):

1. Všeobecné pravidlo: príklad veriacim (4, 12 - 16).
2. Spoločenské a stavovské pravidlá (5, 1 - 6, 2):
  - a. Rôzne vekové skupiny (5, 1 - 2)
  - b. Vdovy (5, 3 - 16)
  - c. Presbyteri (5, 17 - 25)
  - d. Otroci (6, 1 - 2).

III. Záverečné napomenutia (6, 3 - 19):

- a. Pýcha a chamtivosť falošných učiteľov (6, 3 - 10)
- b. Výzva Timotejovi, aby bojoval za vieru (6, 11 - 16)
- c. Rady a napomenutia určené boháčom (6, 17 - 19).

Záver (6, 20 - 21).

(Ostatné o Prvom liste Timotejovi pozri vo všeobecnom úvode do Pastorálnych listov.)

PRVÝ LIST TIMOTEJOVI

Úvod, 1, 1 - 2

1 Pozdrav. – ¹ Pavol, apoštol Krista Ježiša, z príkazu Boha, nášho Spasiteľa, a Krista Ježiša, našej nádeje, ² Timotejovi, pravému synovi vo viere: Milosť, milosrdenstvo a pokoj od Boha Otca i od Krista Ježiša, nášho Pána.

1

1

Pastoračné pokyny Timotejovi, 1, 3 - 2, 15

1

13

Výstraha pred falošnými učiteľmi. – ³ Keď som šiel do Macedónska, prosil som ťa, aby si zostal v Efeze a prikázal niektorým, aby neučili inak ⁴ a nezaoberali sa bájkami a nekonečnými rodokmeňmi, ktoré podporujú viac škriepky ako Boží plán, ktorý je vo viere. ⁵ Cieľom prikázania je láska, vychádzajúca z čistého srdca, dobrého svedomia a úprimnej viery, ⁶ od čoho niektorí odbočili a dali sa na prázdne reči. ⁷ Chcú byť učiteľmi zákona, a nerozumejú ani tomu, čo hovoria, ani tomu, čo tvrdia.

Pravá úloha zákona. – ⁸ Vieme, že zákon je dobrý, ak ho niekto správne používa, ⁹ pričom vie, že zákon nie je daný pre spravodlivého, ale pre nespravodlivých a nepoddajných, pre bezbožných a hriešnikov, pre zvrhlých a svetákov, pre otcovrahov a matkovrahov, pre vrahov vôbec, ¹⁰ pre smilníkov, súložníkov mužov, únoscov, luhárov, krivoprísahníkov a pre čokoľvek iné, čo sa prieči zdravému učeniu, ¹¹ podľa evanjelia o sláve blahoslaveného Boha, ktoré mi bolo zverené.

Chvála na Kristovo milosrdenstvo. – ¹² Ďakujem tomu, ktorý ma posilnil, Ježišovi Kristovi, nášmu Pánovi, že ma uznal za verného a zveril mi službu, ¹³ hoci som bol predtým rúhač, prenasledovateľ

1, 1. V Pastoralných listoch titulom „Spasiteľ“ sa označuje aj Boh Otec (2, 3; 4, 10; *Tít* 1, 3; 2, 10; 3, 4), aj Ježiš Kristus (2 *Tim* 1, 10; *Tít* 1, 4; 2, 13; 3, 6). „Ježiš, naša nádej“ je jedna z najkrajších pavlovských definícií.

1, 4. Bájky a rodokmene sú pravdepodobne židovského pôvodu a týkali sa patriarchov a iných významných

osobností Starého zákona.

1, 7. Výraz „učitelia zákona“ potvrdzuje názor, že jeho protivníci, o ktorých hovorí, boli židovského pôvodu.

1, 9. Zákon mal za cieľ prekaziť zlo, preto ho vykúpení už nepotrebujú, lebo ich vedie Duch Svätý.

a násilník. No dosiahol som milosrdenstvo, lebo som to robil z nevedomosti v nevere. ¹⁴ Ale nadmieru sa rozhojnila milosť nášho Pána s vierou a láskou, ktoré sú v Ježišovi Kristovi.

¹⁵ Toto slovo je spoľahlivé a úplne vierohodné: Ježiš Kristus prišiel na svet zachrániť hriešnikov; a ja som prvý z nich. ¹⁶ Ale dosiahol som milosrdenstvo, aby na mne na prvom ukázal Ježiš Kristus všetku zhovievavosť ako príklad pre tých, čo v neho uveria pre večný život.

1 ¹⁷ Kráľovi vekov, nesmrteľnému, neviditeľnému, jedinému Bohu
14 česť a sláva na veky vekov. Amen.

— **Bojuj dobrý boj.** – ¹⁸ Toto prikázanie ti zverujem, syn môj Timotej, podľa predošlých proroctiev o tebe, aby si nimi posilnený bojoval dobrý boj, ¹⁹ aby si mal vieru a dobré svedomie, ktoré niektorí odvrhli a stroskotali vo viere. ²⁰ K nim patrí Hymeneus a Alexander, ktorých som vydal satanovi, aby sa odučili rúhať.

2 **Liturgická modlitba.** – ¹ Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby a orodovania a vzdávali sa vďaky za všetkých ľudí, ² za kráľov i za všetkých, čo sú na vyšších miestach, aby sme mohli žiť tichým a pokojným životom vo všetkej nábožnosti a mravnej čistote. ³ Toto je dobré a milé pred Bohom, naším Spasiteľom, ⁴ ktorý chce, aby boli všetci ľudia spasení a poznali pravdu. ⁵ Lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi – človek Kristus Ježiš, ⁶ ktorý vydal seba samého ako výkupné za všetkých, ako svedectvo v pravom čase. ⁷ A ja som ustanovený za jeho hlásateľa a apoštola – hovorím pravdu, neklamem –, za učiteľa pohanov vo viere a pravde.

Muži a ženy v liturgickom zhromaždení. – ⁸ Chcem teda, aby sa muži modlili na každom mieste a dvíhali čisté ruky bez hnevu a hádok. ⁹ Podobne aj ženy nech sú v odevu ozdobenom cudnosťou

1, 15. Formula „toto slovo je spoľahlivé“ sa vyskytuje päťkrát v Pastoralných listoch (1 Tim 1, 15; 3, 1; 4, 9; 2 Tim 2, 11; Tit 3, 8). Podčiarkuje slávnostný charakter nejakého vyhlásenia.

1, 18. Výrazom „proroctvá“ sa tu naznačuje úloha prorokov, ktorú mali pri Timotejovej vysviacke (4, 14; Sk 13, 1–3).

1, 20. Meno Hymeneus sa vyskytuje aj v 2 Tim 2, 17 a meno Alexander v 2 Tim 4, 14. Vydal satanovi

znamená bezpochyby vylúčenie z kresťanského spoločenstva (porov. 1 Kor 5, 5).

2, 5–6. Táto formula, ako sa zdá, obsahuje vyznanie viery, používané v prvotných kresťanských spoločenstvách. Kristova smrť je svedectvom o Otcovej láske (Jn 3, 16) i o jeho vlastnej láske (1 Jn 3, 16).

2, 8. Prví kresťania sa modlili s rozpäťtými a pozdvíhnutými rukami.

a nech sa krásia skromnosťou; nie pozapletanými vlasmi, zlatom a perlami alebo drahými šatami; ¹⁰ ale ako pristane ženám, ktoré vyznávajú nábožnosť, dobrými skutkami.

¹¹ Žena nech sa učí v tichosti a v úplnej podriadenosti. ¹² Učiť žene nedovoľujem, ani vládnuť nad mužom, ale nech je tichá. ¹³ Veď prvý bol stvorený Adam, až potom Eva. ¹⁴ A nie Adam bol zvedený, ale žena sa dala zviest' a padla do hriechu. ¹⁵ Ale spasí sa rodením detí; ak vytrvajú vo viere a láske, v posväcovaní a v triezvosti.

Duchovní pastieri, čistota viery a pravá nábožnosť, 3, 1 - 4, 16

3 Biskupi. – ¹ Toto slovo je spoľahlivé: Kto sa usiluje byť biskupom, túži po dobrom diele. ² Ale biskup musí byť bez úhony, muž jednej ženy, triezvy, rozvážny, slušný, pohostinný, schopný učiť; ³ nie pijan, ani bitkár, ale skromný, nie neznášavlivý, ani chamtivý; ⁴ musí dobre viesť svoj dom a deti držať v poslušnosti a v celkovej mravnej čistote. ⁵ Veď kto nevie viesť svoj dom, ako sa bude starať o Božiu cirkev?! ⁶ Nemá to byť novoobrátenec, aby nespýšnel a neprepadol diablovmu odsúdeniu. ⁷ Musí mať aj dobré svedectvo od tých, čo sú mimo, aby neupadol do opovrhnutia a do diablovho osídla.

Diakoni. – ⁸ Takisto diakoni majú byť cudní, nie dvojaki v reči, ani príliš oddaní vínu, ani žiadostiví mrzkého zisku, ⁹ ale v čistom svedomí nech uchovávajú tajomstvo viery. ¹⁰ Aj ich treba najprv vyskúšať; až potom, keď sa ukážu bez úhony, nech konajú službu. ¹¹ Podobne aj ženy nech sú cudné, nie klebetné, triezve a verné

2, 11 - 15. V tejto časti treba brať do úvahy to, čo sa odvodzuje zo sociálneho zamerania listu. Bolo by anachronizmom hľadať tu riešenie aktuálnych problémov služby žien pri bohoslužbách. Tvrdením, že žena bude spasená rodením detí (v. 15), sa Pavol stavia pravdepodobne proti bludárom, čo zavrhovali manželstvo (1 Tim 4, 3). Odporúčaním, aby sa ženy učili v tichosti, sa Pavol stavia najmä proti tým, čo sú „klebetné a všeobecne a navrávia, čo sa nepatrí“ (1 Tim 5, 13).

2, 15. „Ak vytrvajú“ sa vzťahuje na vieru a lásku a posväcovanie žien.

3, 1. „Biskupstvo“ (episkopé) tu ešte neznamená biskupský úrad v dnešnom význame. „Biskupi“, čiže strážcovia, dozorcovia, mali vedúcu funkciu v miestnej cirkvi, ale nie je nám dostatočne známe, čím sa líšili od „starších“, t. j. presbyterov. Presné rozlíšenie

medzi biskupmi, staršími (presbytermi) a diakonmi nastalo až neskôr.

3, 2. Je možné, že Pavol žiada, aby biskupom bol muž, ktorý bol iba raz ženatý, čiže po smrti manželky má zostať vdovcom. Nie je však vylúčené, že výraz „muž jednej ženy“, podobne ako výraz „manželka jedného muža“, ktoré sa nachádzajú v židovských a pohanských nápísoch z tých čias, označujú zvlášť vrúcnu manželskú lásku.

3, 7. „Čo sú mimo“, čiže nekresťania.

3, 8. Diakoni sa venovali najmä chudobným a chorým.

3, 11. Buď ide o manželky diakonov, alebo, a to je pravdepodobnejšie, o diakonky (porov. Rim 16, 1 n.), ktorým sa v Cirkvi zverovali určité služby bez toho, že by prijali sviatosťnú vysviacku.

vo všetkom. ¹² Diakoni nech sú muži jednej ženy a nech dobre vedú svoje deti a svoje domy. ¹³ Lebo tí, čo budú dobre konať svoju službu, získajú si dôstojné postavenie a veľkú istotu vo viere, ktorá je v Kristovi Ježišovi.

Tajomstvo nábožnosti. – ¹⁴ Toto ti píšem v nádeji, že čoskoro prídem k tebe, ¹⁵ ale ak sa omeškám, aby si vedel, ako si máš počínať v Božom dome, ktorým je Cirkev živého Boha, stĺp a opora pravdy. ¹⁶ A všetci vyznávajú, že veľké je tajomstvo nábožnosti:

3
12   On sa zjavil v tele,
—   bol ospravedlnený v Duchu,
4   ukázal sa anjelom,
10   zvestovali ho národom,
                      na svete v neho uverili,
                      vzatý bol do slávy.

4 Falošní učitelia. – ¹ Duch výslovne hovorí, že v posledných časoch niektorí odpadnú od viery a budú sa pridŕžovať zvodných duchov a učenia démonov, ² zvedení pokrytectvom luhárov, ktorí majú na svedomí vypálené znamenie; ³ zabraňujú ženit sa a jesť pokrmy, ktoré Boh stvoril, aby ich so vzdávaním vďaky požívali veriaci a tí, čo spoznali pravdu. ⁴ Veď všetko, čo Boh stvoril, je dobré a nemá sa zavrňovať nič, čo sa prijíma so vzdávaním vďaky, ⁵ lebo sa to posväčuje Božím slovom a modlitbou.

⁶ Ak toto budeš predkladať bratom, budeš dobrým služobníkom Krista Ježiša, živým slovom viery a dobrého učenia, ktoré si si osvojil. ⁷ Svetáckym a babským bájkam sa vyhýbaj.

Pravá nábožnosť. – Cvič sa v nábožnosti! ⁸ Lebo telesné cvičenie málo osoží, ale nábožnosť je užitočná na všetko a má prislúbenie pre terajší aj budúci život. ⁹ Toto slovo je spoľahlivé a hodné prijať ho úplne. ¹⁰ Preto sa namáhame a zápasíme, lebo

3, 16. Je to fragment starokresťanského hymnu na oslavu Krista. Vo výraze „ospravedlnený v Duchu“ je narážka na Kristovo zmŕtvychvstanie (porov. *Rim* 1, 4).

4, 1. Duch výslovne hovorí skrze tých, čo sú obdarení charizmami.

4, 2. „Vypálené znamenie“ pripomína znamenia, ktoré vypaľovali zločincom a otrokom, čo zbehli.

4, 4. U falošných učiteľov sa už začínalo prejavovať gnostické dualistické učenie, podľa ktorého duch je dobrý a hmota zlá. Preto zakazovali manželstvo a niektoré pokrmy (porov. v. 3).

4, 5. Pavol tu má na mysli modlitby dobrorečenia, ktoré sa vyslovovali pri jedle; skladali sa aj z textov vybraných z Písma (porov. *Ž* 24, 1 a 1 *Kor* 10, 26).

máme nádej v živého Boha, ktorý je Spasiteľom všetkých ľudí, najmä veriacich. ¹¹ Toto prikazuj a uč!

Buď príkladom veriacim. – ¹² Nech nik tebou nepohŕda preto, že si mladý; ale buď vzorom veriacim v slove, v správaní, v láske, vo viere, v čistote. ¹³ Kým neprídem, venuj sa čítaniu, povzbudzovaniu a vyučovaniu. ¹⁴ Nezanedbávaj dar, ktorý je v tebe a ktorý si dostal skrze prorocstvo, vkladáním rúk starších. ¹⁵ Toto si vezmi k srdcu a tomuto ži, aby tvoj pokrok bol všetkým zrejmý. ¹⁶ Dávaj pozor na seba a na učenie; buď v tom vytrvalý. Lebo ak si budeš takto počínať, zachrániš seba aj tých, čo ťa počúvajú.

4
11

Spoločenské a stavovské úpravy, 5, 1 – 6, 19

5
11

5 Úpravy o vdovách. – ¹ Staršieho nekarhaj, ale ho napomínaj ako otca, mladých ako bratov, ² staršie ženy ako matky, mladšie ako sestry vo všetkej čistote. ³ Maj v úcte vdovy, ktoré sú naozaj vdovami. ⁴ Ale ak má niektorá vdova deti alebo vnúčatá, nech sa predovšetkým ony učia mať úctu voči svojej rodine a odplácať rodičom svoj dlh, lebo to je milé pred Bohom. ⁵ Tá, ktorá je naozaj vdovou a je osamelá, dúfa v Boha a dňom i nocou vytrvalo prosí a modlí sa. ⁶ Ale tá, čo žije v rozkošiach, je zaživa mŕtva. ⁷ A toto prikazuj: aby boli bezúhonné. ⁸ Veď kto sa nestará o svojich, najmä o domácich, zaprel vieru a je horší ako neveriaci. ⁹ Za vdovu nech sa zapíše len tá, ktorá má najmenej šesťdesiat rokov, bola manželkou jedného muža ¹⁰ a má svedectvo dobrých skutkov: ak vychovala deti, bola pohostinná, umývala nohy svätým, pomáhala sužovaným a vždy sa usilovala o všetko dobré. ¹¹ Mladšie vdovy však odmietaj; lebo keď ich zmyselnosť odvráti

4, 13. Ide o verejné čítanie Svätého písma, ako sa praktizovalo pri zhromaždeniach v synagógach (porov. *Lk* 4, 16 – 21; *Sk* 13, 14 – 16).

4, 14. „Dar“ (gr. charisma) je dar milosti udelený sviatostnou vysviackou, ktorá sa vykonávala vkladáním rúk. Pri Timotejovej vysviacke vkladal ruky predovšetkým sám Apoštol (porov. 2 *Tim* 1, 6), spolu s ním však aj ostatní prítomní kňazi (starší). O výraze „prorocstvo“ pozri poznámku k 1, 18.

5, 3. Prvotná Cirkev venovala osobitnú pozornosť a starostlivosť vdovám. Pravá vdova je tá, ktorá spĺňa podmienky uvedené vo v. 4 – 5 a nevedie rozkošnický život (v. 6).

5, 9. Ide o zoznam vdov, o ktoré sa mala Cirkev starať; zverovali sa im tiež isté služby v Cirkvi.

5, 10. Umývanie nôh patrilo k obradu prijímania hostí v biblickom prostredí (porov. *Lk* 7, 44), ale konalo sa aj podľa príkladu samého Ježiša (porov. *Jn* 13, 4 – 15).

od Krista, chcú sa vydať; ¹² a sú odsúdené, lebo porušili prvotnú vernosť. ¹³ Bývajú aj záhalčivé a zvykajú si chodiť po domoch. A nie sú len záhalčivé, ale aj klebetné a všetečné a navravia, čo sa nepatrí. ¹⁴ Preto chcem, aby sa mladšie vydali, rodili deti, viedli domácnosť a nedávali protivníkovi príležitosť na potupovanie. ¹⁵ Veď niektoré sa už obrátili späť za satanom.

¹⁶ Ak niektorá veriaca má vdovy, nech sa o ne stará a nech sa nezaťažuje cirkev, aby stačilo pre tie, čo sú naozaj vdovami.

5 **Úpravy o kňazoch.** – ¹⁷ Starší, ktorí sú dobrými predstavenými, zasluhujú si dvojnásobnú úctu, najmä tí, čo sa namáhajú pri slove a vyučovaní. ¹⁸ Veď Písmo hovorí: „*Mlátiacemu volovi nezaviažeš papuľu*“ a „*Robotník si zaslúži svoju mzdu.*“ ¹⁹ Proti staršiemu neprijímaj žalobu, iba ak by ju potvrdili *dvaja alebo traja svedkovia*. ²⁰ Tých, čo hrešia, karhaj pred všetkými, aby sa báli aj ostatní. ²¹ Zaprisahám ťa pred Bohom a Kristom Ježišom a pred vyvolenými anjelmi, aby si toto zachovával bez predpojatosti a nerobil nič, čím by si sa prikláňal k niektorej strane. ²² Na nikoho prenáhle nekladaj ruky a nemaj účasť na cudzích hriechoch. Zachovaj sa čistý! ²³ Nepi už iba vodu, ale pre svoj žalúdok a časté choroby užívaj trochu vína. ²⁴ Hriechy niektorých ľudí sú zjavné ešte pred súdom; niektorých iba nasledujú. ²⁵ Podobne zjavné sú aj dobré skutky; a tie, čo nie sú také, nemôžu zostať skryté.

6 **Úpravy o otrokoch.** – ¹ Všetci, čo sú pod jarmom, otroci, nech pokladajú svojich pánov za hodných všetkej úcty, aby Božie meno a učenie neboli vystavené rúhaniu. ² A tí, čo majú pánov veriacich, nech ich neznevažujú preto, že sú bratmi, ale nech im

5, 14. Protivník je tu alebo diabol, alebo pravdepodobnejšie nepriatelia kresťanov (porov. 5, 15; 5, 8).

5, 17. Dvojnásobná úcta znamená úctu, ktorá im patrí, a hmotnú podporu.

5, 18. Prvý citát je zo Starého zákona (Dt 25, 4), druhý uvádza Ježišove slová (Lk 10, 7; porov. Mt 10, 10).

5, 19. Ide o biblickú zásadu (porov. Dt 19, 15; Mt 18, 16; Jn 8, 17).

5, 22. Nikoho nemá vkladáním rúk prenáhle vysviacať.

5, 24. Tento verš súvisí s upozomením vo v. 22. Na nikoho netreba prenáhle vkladaf ruky, súdiac iba podľa

vonkajška. Žiada sa vážne preskúmanie vlastností kandidáta na úrad.

6, 1–2. Pavol tu rieši sociálny problém otroctva, ale hovorí o povinnostiach kresťanských otrokov v rámci ich sociálneho postavenia. Pavol sa často zaoberal problémom otrokov (1 Kor 7, 21–24; Gal 3, 28; Ef 6, 5–9; Kol 3, 22–25; Tít 2, 9–10; Flm 10–17; porov. 1 Pt 2, 18–20). Kresťanstvo neprineslo násilné a náhle odstránenie otroctva, ale hlásaním prikázania lásky znútra vytváralo takého ducha, ktorý postupne umožňoval zrušiť ho.

slúžia tým ochotnejšie, že sú veriaci a milovaní a majú účasť na dobrodeniach. Takto uč a povzbudzuj!

Napomenutie ku skromnosti a nábožnosti. – ³ Kto učí ináč a nepridrži sa zdravých slov nášho Pána Ježiša Krista a učenia, ktoré zodpovedá nábožnosti, ⁴ je nadutý, nič nevie, ale chorobne sa škriepi a háda o slová. Z toho vzniká závisť, zvady, rúhania, zlé upodozrievania, ⁵ trenice ľudí, ktorí majú skazenú myseľ a sú pozbavení pravdy a nábožnosť pokladajú za zdroj zisku.

⁶ A nábožnosť so spokojnosťou je naozaj veľkým ziskom. ⁷ Veď nič sme si na svet nepriniesli a nič si ani nemôžeme odnieť. ⁸ Uspokojíme sa s tým, že máme čo jesť a čo si obliecť. ⁹ Lebo tí, čo chcú zbohatnúť, upadajú do pokušenia a osídla a do mnohých nezmyselných a škodlivých žiadostí, ktoré ľudí ponárajú do záhuby a ztratenia. ¹⁰ Lebo koreňom všetkého zla je láska k peniazom; niektorí po nich pachtili, a tak zablúdili od viery a spôsobili si mnoho bolestí.

Boží človek. – ¹¹ Ale ty, Boží človek, utekaj pred tým a usiluj sa o spravodlivosť, nábožnosť, vieru, lásku, trpezlivosť, miernosť. ¹² Bojuj dobrý boj viery a zmocni sa večného života; veď doň si povolany a zložil si pred mnohými svedkami dobré vyznanie.

¹³ Prikazujem ti pred Bohom, ktorý všetkému dáva život, a pred Kristom Ježišom, ktorý dobrým vyznaním vydal pred Ponciom Pilátom svedectvo: ¹⁴ Zachovaj prikázanie bez poškvرنy a bez úhony až do príchodu nášho Pána Ježiša Krista, ¹⁵ ktorého v pravom čase ukáže blahoslavený a jediný vládca, Kráľ kráľov a Pán pánov. ¹⁶ On jediný má nesmrteľnosť a prebýva v neprístupnom svetle; jeho nik z ľudí nevidel, ani vidieť nemôže. Jemu česť a večná vláda. Amen.

Úpravy pre boháčov. – ¹⁷ Tým, čo sú bohatí v tomto veku, prikazuj, nech nie sú namyslení a nevkladajú nádej do neistého bohatstva, ale v Boha, ktorý nám hojne dáva všetko na užívanie, ¹⁸ nech robia dobre a stanú sa bohatými na dobré skutky, nech sú štedrý a vedia sa podeliť, ¹⁹ nech si uložia dobrý základ pre budúcnosť, aby dosiahli pravý život.

6
3
—
6
19

6, 6. „Spokojnosť“ (gr. autarchéia) tu znamená uspokojenie sa s tým, čo človek má.

6, 12. Pravdepodobne ide o vyznanie viery, ktoré zložil Timotej pri krste.

6, 13. Timotejovo vyznanie viery má príklad vo svedectve, ktoré vydal Kristus pred Pilátom (Jn 18, 36–37).

6, 15–16. Ide o liturgickú doxológiu alebo o fragment liturgického hymnu.

Záver, 6, 20 - 21

²⁰ Timotej, opatruj, čo ti bolo zverené, a vyhýbaj sa svetským prázdny m rečiam a protikladným tvrdeniam falošnej vedy; ²¹ veď niektorí, čo sa k nej hlásili, zblúdili od viery.

Milosť s vami!

6

20

—

6

21

6, 20. Timotejovi bolo zverené evanjelium, svätá neskoršieho gnostického bludu. náuka viery. Falošná veda (gr. gnosis) je tu asi prejav